

**BOJXONAGA OID JINOYATLAR TO'G'RISIDA ARIZA VA
XABARLARNI RO'YXATGA OLISH VA KO'RIB CHIQISH TARTIBINI
TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI**

Alisherov Sirojiddin Ruzibek o'g'li

Bojxona instituti magistratura tinglovchisi b\x leytinanti

Musayev Jamoliddin

Bojxona instituti "Maxsus huquqiy fanlar"
kafedra katta o'qituvchisi, b\x podpolkovnigi

Annatsiya:

Ushbu maqola bojxona organlarida jinoyat haqida xabarlarni ro'yxatga olish va ko'rib chiqish jarayonlarini raqamlashtirishning transformatsion salohiyatini o'rganadi. Individual identifikatsiya raqamlari va QR-kodlarni birlashtirishga e'tibor qaratgan holda, u ish qo'zg'atilgandan boshlanganidan sud hukmigacha monitoring samaradorligini o'rganadi. Maqolada samaradorlik, oshkoralik va javobgarlikka urg'u berilgan holda, raqamlashtirishning operatsiyalarni soddalashtirish va sud jarayonlarini tezlashtirish uchun afzalliklari ta'kidlangan. Ma'lumotlar xavfsizligi, infratuzilma va xodimlarni o'qitish kabi asosiy masalalar ko'rib chiqilib, bojxona nazoratida raqamli innovatsiyalarning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishda hamkorlikdagi sa'y-harakatlar muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Bojxona nazorati, raqamlashtirish, ishni ro'yxatdan o'tkazish, kuzatuv mexanizmlari qoidabuzarliklar, bojxona organlari, sud jarayoni, shaxsiy identifikatsiya raqamlari, qr kodlari, samaradorlik, shaffoflik, mas'uliyat, ma'lumotlarning aniqligi, hamkorlik, proaktiv aralashuv, jamoat ishonchi, ma'lumotlar xavfsizligi, maxfiylik, infratuzilma, kadrlar tayyorlash.

Annotation:

This article explores the transformative potential of digitizing the processes of registration and review of reports of crimes in customs authorities. Focusing on combining Individual identification numbers and QR codes, it studies the effectiveness of monitoring from the start of a case to a judicial verdict. The article

emphasizes the benefits of digitization to simplify operations and speed up litigation, with an emphasis on efficiency, transparency, and accountability. Key issues such as data security, infrastructure and staff training are addressed, emphasizing the importance of collaborative efforts to realize the full potential of digital innovation in customs control.

Аннотация:

В этой статье исследуется преобразующий потенциал оцифровки процессов регистрации и рассмотрения сообщений о преступлениях в таможенных органах. Основное внимание уделяется сочетанию индивидуальных идентификационных номеров и QR-кодов, в ней исследуется эффективность мониторинга от начала рассмотрения дела до вынесения судебного вердикта. В статье подчеркиваются преимущества оцифровки для упрощения операций и ускорения судебных разбирательств с акцентом на эффективность, прозрачность и подотчетность. Рассматриваются такие ключевые вопросы, как безопасность данных, инфраструктура и обучение персонала, подчеркивается важность совместных усилий для реализации всего потенциала цифровых инноваций в области таможенного контроля.

Keywords: customs control, digitization, case registration, surveillance mechanisms violations, customs authorities, litigation, personal identification numbers, qr codes, efficiency, transparency, responsibility, data accuracy, cooperation, proactive intervention, public trust, data security, privacy, infrastructure, personnel training.

Ключевые слова: таможенный контроль, оцифровка, Регистрация дел, механизмы отслеживания нарушения, таможенные органы, судебные разбирательства, персональные идентификационные номера, qr-коды, эффективность, прозрачность, ответственность, точность данных, сотрудничество, активное вмешательство, общественное доверие, безопасность данных, конфиденциальность, инфраструктура, обучение персонала.

Ma'lumki, Prezidentimizning 2023-yil 11-sentabrdagi **“O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida**”gi farmoni, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasini 2023-yilda sifatli va o‘z vaqtida amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori hamda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi loyihalari keng jamoatchilik e‘tiborida bo‘lib turibdi.

Strategiyada besh yo‘nalish – har bir insonga o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarishi uchun munosib sharoitlarni yaratish, barqaror iqtisodiy o‘sinh orqali aholi farovonligini ta‘minlash, suv resurslarini tejash va atrof-muhitni muhofaza qilish, qonun ustuvorligini ta‘minlash, xalq xizmatidagi davlat boshqaruvini tashkil etish hamda mamlakatni xavfsiz va tinchliksevar davlatga aylantirish ishlarini davom ettirish bo‘yicha 100 ta maqsad o‘rin olgan.

E‘tiborlisi, bu maqsadlarning har biri **“Xalq xizmatidagi davlat”** tamoyili asosida xalqimizning bugungi hayotini yanada yaxshilash uchun yo‘naltirilishi ko‘zda tutilgan.¹

Prezidentimiz shu yil 28-iyul kuni Farg‘ona shahrida hududlarda huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasidagi ustuvor vazifalar yuzasidan o‘tkazgan videosektor yig‘ilishida **“Biz islohotlarimizning ilk kunlaridanoq inson qadrini ulug‘lashni eng oliy qadriyat sifatida e‘tirof etdik. Yangilangan Konstitutsiyamizda ham O‘zbekiston huquqiy davlat ekanligini muhrlab qo‘ydik. Yagona maqsadimiz – adolat va qonun ustuvorligini ta‘minlash orqali xalqimizni rozi qilish”**, dedi.²

Mana shu maqsadlar “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida ham o‘z aksini topayotgani e‘tiborlidir. Yuqorida ta‘kidlaganimizdek, strategiyaning bosh maqsadlaridan biri – adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni kafolatli ta‘minlash hisoblanadi. Jumladan, strategiya loyihasining to‘rtinchi yo‘nalishi 87-maqsadi aynan huquqni muhofaza qiluvchi organlari faoliyatini xalq manfaatlari, qadr-qimmatini va huquqlarini himoya qilish bag‘ishlangan. Unga ko‘ra, yagona elektron reyestr yaratish orqali jinoyat ishi qo‘zg‘atilishidan tortib, ish yuzasidan hukm chiqarilguniga qadar bo‘lgan jarayonni individual raqam va QR kodi orqali kuzatib borish imkoniyatini joriy qilish, dalillarni to‘plash va mustahkamlash

¹ <https://uzbekistan2030.uz/uz-Latn/decreed/>

² <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston--2030-strategiyasiislohotlarimiz>

faoliyatini zamonaviy texnologiyalar va so'nggi ilmiy yutuqlar yordamida to'liq raqamlashtirish borasidagi vazifalar belgilangan.

Bu vazifa va maqsadlarning ahamiyati nimalarda ko'zga tashlanadi? Qayd etish joizki, XXI asrga axborot texnologiyalari asri sifatida qaralmoqda. Shu sababli, jamiyat faoliyatining turli sohalariga innovatsion texnologiyalar shiddat bilan kirib kelmoqda.

Agar raqamlarga murojaat qiladigan bo'lsak, **2022 yil** davomida 16 339 ta (2021 yilda 11 031 ta) huquqbuzarliklar aniqlanib, 828,9 (793,0) mlrd so'mlik noqonuniy tovarlar ushlab qolingani. Ko'rsatkichlar o'tgan yilning shu davriga nisbatan holatlar soni **5 308 taga yoki 48,1 % ga, tovarlar qiymati esa 35,8 mlrd so'mga yoki 4,6 %ga oshgan.**

Aniqlangan huquqbuzarliklarning 7 720 tasi (4 741 ta) tovarlar bilan bog'liq bo'lib, tahlillar huquqbuzarliklarning aksariyati kam miqdordagi tovarlar bilan bog'liqligini ko'rsatmoqda.

2023 yilda 19 830 ta (2022 yilning mos davrida 15 678 ta) huquqbuzarliklar aniqlanib, 919,7 (781,9) mlrd so'mlik noqonuniy tovarlar ushlab qolingani. Ko'rsatkichlar o'tgan yilning shu davriga nisbatan holatlar soni **4 152 taga yoki 26 % ga, tovarlar qiymati esa 137,8 mlrd so'mga yoki 17 %ga oshgan.**³

Bu esa o'z-o'zidan qo'shimcha tergov qilinadigan ishlar sur'ati oshganidan dalolat beradi. Ushbu ish yuklamasini yengillashtirish esa sohada ilg'or raqamli texnologiyalardan foydalanishga bo'lgan talabni oshiradi.

Bugungi jadal rivojlanayotgan global sharoitda bojxona organlari kontrabanda, savdo firibgarligi va boshqa bojxona jinoyatlari kabi noqonuniy faoliyatga qarshi kurashda tobora ortib borayotgan muammolarga duch kelmoqda. An'anaga ko'ra, bojxona organlari xodimlari tomonidan aniqlangan huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni, shuningdek, bojxona organlariga kelib tushgan jinoyatlar to'g'risidagi xabarlarini ro'yxatga olish va ko'rib chiqishda samarasizlik va sustkashlik holatlari kuzatilmoqda. Biroq, raqamli texnologiyalarning paydo bo'lishi bilan bu jarayonlarni inqilob qilish va bojxona nazorati harakatlarining samaradorligini oshirish uchun transformativ imkoniyat mavjud.

Ushbu maqolada asosiy e'tibor bojxona sohasidagi huquqbuzarliklar bilan bog'liq ro'yxatga olish va ko'rib chiqish jarayonlarini raqamlashtirish va jinoyat ishi

³ <https://Uzcustoms-organization.stat>

qo‘zg‘atilgandan to yakuniy hukm chiqarishgacha bo‘lgan butun jarayonni kuzatish imkonini beruvchi kuzatuv mexanizmlarini joriy etishga qaratilgan. Ushbu raqamli transformatsiyaning zamirida **individual raqamlar** va **QR kodlaridan** foydalanish yotadi, ular har bir holat uchun noyob identifikator bo‘lib xizmat qiladi, bu uning rivojlanishini uzluksiz kuzatish va monitoring qilish imkonini beradi.

Ro‘yxatga olish jarayonlarini raqamlashtirish an‘anaviy jarayon usullardan integratsiyalangan va imkoniyatlari oshirilgan raqamli platformalarga tubdan o‘tishni anglatadi. Bojxona qoidabuzarliklari bilan bog‘liq ishlarni va bojxona organlariga kelib tushgan jinoyatlar to‘g‘risidagi xabarlarini hisobga olishni raqamlashtirish orqali bir qancha muhim imtiyozlar amalga oshirilmoqda.

Birinchidan, raqamlashtirish ish jarayonlarini soddalashtiradi, ma‘muriy yukni kamaytiradi va bojxona xodimlariga o‘z vaqtlari va resurslarini samaraliroq taqsimlash imkonini beradi.

Ikkinchidan, raqamlashtirish ma‘lumotlarning aniqligi va ulardan foydalanish imkoniyatini oshiradi, to‘g‘ridan-to‘g‘ri qarorlar qabul qilishni osonlashtiradi va bojxona organlariga jinoiy faoliyat namunalari va tendentsiyalarini yanada samarali aniqlash imkonini beradi.

Bundan tashqari, individual raqamlar va QR kodlardan foydalangan holda kuzatuv mexanizmlarini joriy etish bojxona nazorati jarayonlarining shaffofligi va javobgarligini tubdan o‘zgartiradi. Endilikda manfaatdor tomonlar, jumladan huquq-tartibot idoralari, davlat organlari va jamoatchilik ishlarning qo‘zg‘atilishidan to hal etilishigacha bo‘lgan jarayonni real vaqt rejimida kuzatishi mumkin. Bu oshkoralik oshkoralik nafaqat aholining bojxona organlari faoliyatining yaxlitligiga ishonchini oshiribgina qolmay, balki jinoyatchilarga nisbatan kuchli to‘siq bo‘lib xizmat qiladi. Raqamlashtirishning eng muhim oqibatlaridan biri uning bojxona bilan bog‘liq jinoyatlar bilan bog‘liq sud jarayonlariga ta‘siridir. Bojxona organlari ish qo‘zg‘atilganidan sud hukmigacha kuzatilishini ta‘minlash orqali tergov va prokuratura bosqichlari o‘rtasida silliq o‘tishni, kechikishlarni minimallashtirish va odil sudlovni tezlashtirishni ta‘minlashi mumkin. Bunday soddalashtirilgan yondashuv nafaqat sud ishlarini yuritish samaradorligini oshiradi, balki huquqbuzarlik sodir etgan shaxslarga nisbatan jinoiy javobgarlikni kuchaytiradi.

Raqamlashtirish va kuzatuv mexanizmlarining eng muhim afzalliklaridan yana biri ularning jinoiy adliya tizimining samaradorligi va samaradorligini oshirish

salohiyatidir. Tegishli ma'lumotlar va hujjatlarga uzluksiz kirishni ta'minlash orqali raqamlashtirish sud jarayonini tezlashtiradi, sud jarayonlarida kechikishlar va kechikishlarni kamaytiradi. Bundan tashqari, kuzatuv mexanizmlari bojxona organlari, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va adliya organlari o'rtasida yanada keng hamkorlikni yo'lga qo'ygan holda, barcha manfaatdor tomonlarning ishlarning rivojlanishidan xabardor bo'lishini ta'minlaydi.

Biroq, raqamli tizimga o'tish o'zining qiyinchiliklaridan holi emas. Raqamli tizimlarning xavfsizligi va yaxlitligini ta'minlash, maxfiy ma'lumotlarni kibertahdidlar va ma'lumotlar buzilishidan himoya qilish ushbu muammolardan asosiy hisoblanadi. Bundan tashqari, samarali amalga oshirish uchun bojxona xodimlarini raqamli vositalardan samarali foydalanish uchun zarur ko'nikma va malakalar bilan jihozlash bo'yicha kompleks o'quv dasturlari zarur. Bundan tashqari, sud organlari va manfaatdor tomonlar bilan yaqin hamkorlik jarayonlarni muvofiqlashtirish va mavjud tizimlarga uzluksiz integratsiyani ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytish mumkinki, ro'yxatga olish jarayonlarini raqamlashtirish va **individual raqamlar** va **QR kodlardan** foydalangan holda kuzatish mexanizmlarini joriy etish bojxona amaliyotida paradigma o'zgarishini anglatadi. Raqamli texnologiyalar kuchidan foydalangan holda bojxona organlari bojxona jinoyatlariga qarshi kurashda shaffoflik, samaradorlik va samaradorlikni oshirishi mumkin. Raqamli landshaft rivojlanishda davom etar ekan, innovatsiyalarni qabul qilish egri chiziqdan oldinda bo'lish va global sahnada milliy manfaatlarni himoya qilish uchun muhim bo'ladi.

Zero, Prezident Shavkat Mirziyoyev O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining o'ttiz ikki yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqida e'tirof etganidek, **“Barchamizning fidokorona mehnatimiz, g'ayratu shijoatimiz bilan Yangi O'zbekiston orzusi real haqiqatga aylanmoqda. Xalqaro maydonda Vatanimizga nisbatan hurmat va e'tibor tobora ortib bormoqda”**.⁴ Binobarin, «O'zbekiston — 2030» strategiyasi jamiyatimiz va davlatimizning ana shu yutuqlarini yanada ulug'vor natijalar bilan mustahkamlashi hamda boyitishi muqarrardir.

⁴ <http://insonhuquqlari.uz/oz/news/m11427>

Foydalanilgan veb-sahifalar ro‘yxati

1. <https://uzbekistan2030.uz/uz-Latn/decree/>
2. <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston--2030-strategiyasiislohotlarimiz>
3. <https://Uzcustoms-organization.stat>
4. <https://lex.uz/acts/-111460>

